Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל יואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט
פיר עסטערייכיש-אונגארן
גאנצעריגיג 10 גולדן — קר. ע. וו.
האלבעריגיג 5 גולדן — קר. ע. וו.
פיערטעליריג 2 גולדן 50 קר. ע. וו.
פירס אויסלאנד
גאנצעריגיג 11 גולדן — קר. ע. וו.
האלבעריגיג 5 גולדן 50 קר. ע. וו.
פיערטעליריג 2 גולדן 75 קר. ע. וו.

איין דיעזער צייטונג קאנן מאן
יעדעז טאג
פרעגנומעריען
אונד דער פרעגנומעראנדו-פרעמדן
בעזאנג מיט דעם קעסאנג דעם
עיסטען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיצצער בולווארד נומ. 29
וואהרן מאן אונד דיא פרעגנומעראנדו-
אנמעלדונגען צו ענדען בעליעבען.

Nr. 122. צווייאלפטער יאהרגאנג פעסט, מאנטאג כ חשון ה.תרמ"א. Pest, den 25. Oktober 1880.

דיא עייזיג אינגעוויסהייט.

נאך איממער איזט דיא לייבענא ניכט אין דען הערצען מאנטשענגלייכס. דיא פערדאנקלונגען ווענען דער איבערגאבע דיערען נאך איממער פארט, זיא שטאמען איממער איין גיין שווערדיגען אונד הינדערנישסען, אונד פארגעסטערן דאס וואהר דיא נאכדרוק דאס דיעזע איבערגאבע-פערדאנקלונגען אין שטארקונג געראטהען אדער גار געגלייך אב-געבראכען ווערן.

ווערדענד דער לעצטען טאגע איזט גין איין גרעבעגלאנד מיט זיינען פארדערונגען אן דיא טר-קייא הערגאנגען דער גרעבעגלאנד גלייכט. דאס מאנטשענגלייך דיא דיא טירקייא שאן בעפרייעט וואהרד אונד פערלאנגט דאהער, דאס דיא טירקייא איך אידם באלד דאס דיענגע גאבע אונד איך זיין פערלאנגען ערפיללט. —

אם 21. אקטאבער וואהרד געמעלד דער גרייב-בישע דייכסטאג מיט איינער טראן-רעדע ערעפ-נעט. אין דיעזער טראן-רעדע דאנדט דיא גרעבע-שע רעגערונג דען פאן אייאפעאישען גראפ-מעכסטען, ווילכע דיא בעשטיממונג געטראפפען האבען, דאס דיא טירקייא אין שטארק אדרעס זור-ליכען גאבעטעס אי גרייבענלאנד אבטרעטע. — דיעזע מעכסטע אבסיכטען בעריישס אי דער איס-פאהרונג דעס בערלינער פערטראגעס, גרייבענ-לאנד מיט דאהער איך עטוואס טהון. אם זיך דאס דיענגע פאן דער טירקייא צו גערעכען — איז ניכט עס דיא טירקייא ניכט ווללען, זא מיססען עס דיא גרייבען מיט גוואלט גערעכען. גרייבענלאנד מיט דאהער דיענג אימגע איך דען פרייענס-פאם שפעל-לען אונד שראנקערטע מאכען. דיא גרייבישע אר-מעע מיס זא לאנגע איך דעם פרייענס-פאסע בלי-בען אונד אינטער יאפפען שטעהען, ביז ניכט גרייב-בעגלאנד זיין שטארק טירקייא בעראממט אונד ביז ניכט אין דיענגע נייא עייאבבענגען געבעעטע דיא אפרדנונג גענגלייך הערגעשטעללט איזט. צור בע-שטייטיגונג דער פעלגען אימגע אינגאבען אין גרייב-בעגלאנד זיינד דיא גרייבישע דייגיגיג אייגע אנ-לייהג בייא דער באנד איינגעדמען. — זא לייטעט דער אונדאלט דער גרייבישען טראן-רעדע.

גרייבענלאנד האבען גין לייבט פארדערן, ווילל עס גלייבט. דאס איז מאנטענגריא זיין גלייבט. דערטעס שאן אין הערגען האבען אבער מאנטענגري-דיא האט דיא עבענפאללס נאך ניכטס — צו דען אלטען פערפייהגען צייטען דער טירקייא אונד מאנטענגריא ווערדען אלייא דיא גייין פערפייהגען מיט גרייבענלאנד הינצוגאממען. זא דיא מאן ביז יעטצט אין דאלבען אדר פארטיעדרער אבער דולדענגא פארבייגעטט, זא דיינד מאן יעטצט אנ-דאלטענד אבער גרייבענלאנד צו שפרעכען דאר-בען. עס דיינד נאך לאנגע דיעדר, ביז גרייבענלאנד דען לאנגעד דיא טירקייא איפגעדאנען דיינד, אונד נאך לענגער, דאנן עס דיעדר, ביז גרייבענ-לאנד זין שטארק טירקייא דאבען דיינד.

דיא גראפ-מעכסטע ווענען יעטצט אללעס מאגליכע אם אים עדלען דאמפף צו פערהינדערן, דענן דיא פאלישען פערהאנדלונגען זיינד יעטצט זא געשפאנגען דאס זיך אים דעם לייגיסטען דאמפף אין גריאלטער אייאפעאישער קריעג עטטיללען קאנן. אינזערע מאכטיגע פרייכסטעע דאנן רוסלאנד אונד אייטאליען — אונד דייטשלאנד פרייכסטע פראנקריך; — דייטשלאנד אונד אינזערע מאנאר-כיע רוסטען דאהער אין גרייבענלאנד אללערדינג מאהנונגען אונד וארנונגען, דאס עס גערולדע אונד דיעמיט טראט איך דער גענעזנאטען צווישען עס-טערריך-אונגארן אונד רוסלאנד אין; רוסלאנד יינשטע אייגע גייאלטואמע אייגמעשיינג, יוהרענד אינזער אים-פערטיגער מיגיסטער אייגע פרייעדליכע פערמיטטעלונג אנגראטהען האטטע. אין בעצג אייך גרייבענלאנד יינשטע יאהל רוסלאנד קייגען דרוק אייך דיא טירקייא איסצאיבען. אבער צור בעפרייעדיגונג מאנטענגריא זאללטע זיא זאפפרט געוויאנגען ווערדען.

זאלאנג נאך לאדד בעאראנספיעלד אן דער שפיטצע דער עגגלישען רעגיערונג שטאנד, גאנגטע אינזערע אים-פערטיגע רעגיערונג, אים פערא-יגע מיט דער עגגלישען, דיא איספהרונג דעס רוסשען פלא-נעס פערהינדערן, אללין ווערדעס גלאדסטאנע עגג-ליישער מיגיסטער-פרעזידענט איזט, איזט דיא עגג-ליישע רעגיערונג דיא איינגעטליכע שלעפפטרעגערין רוסלאנדס, אונד אינזערע אים-פערטיגע רעגיערונג מיסטע אין דען פלאן אייגער פלאטטען-דעמאנ-שטראציאן ווילליגען. אינדעסען ווארד באראן האי-מערלע בעשטרעבט, דיא געפערליכקייט דיעזער פלאטטען-דעמאנשטראציאן צו מילדערן, עגגלאנד יאללטע, דאס ווערענד דיא מאנטענגרינישען סאלדאטען אין אלבאניען קריעגעריש איינריקען, איך דיא פלאטטען אירגע ראאגען גייגען דיא אל-באנזען שפיעלען לאססען זאללען. אבער באראן האמערלע יאללטע מיט דען קריעגס-שיפפען עבענ-ווי דעמאנשטרירען, דאס הייסט: אייגען שרעקען אינפאלאסען, ניכט אבער איך טראטזדעם אינ-גרייפען. — דייטשלאנד יאללטע אינבעדרעפט פאן אייגער פלאטטען-דעמאנשטראציאן גאר ניכטס דא-רען, אונד גיר אינזערע מאנארכיע צו לייבע לייגס איך דייטשלאנד דייג קריעגס-שיפפע אין דער נעהע פאן אלבאניען צייגען. —

דיעס דער אינדאלט דעס ראטהבוכעס; אים אלל דעם ערזעדט מאן אללא. דאס אינזער אים-ווערטיגער מיגיסטער פאריזוכטט צו ווערקע נעגאנ-גען אונד אללעס מאגליכע צור אבווענדונג אייגעס קריעגעס אינזערעסע, אינזערע מאנארכיע ווינשט דוראבאים דיא ערהאלטונג דער טירקייא, אונד עס ווערע איהר ווערד ערווייסט. ווענן מאנטענגריא אונד גרייבענלאנד אייגע לייגע ווייטעגס דער טיר-קייא בעפרייעדיגונג ווערדען קאנגטען. —

פערשיעדענע נייאגקייטען.

* (בעזיר זייגער מאיעסטעט אין דעם ראטהשילד ישען בערג-זייגר-ע.) אים ווייטראיטען (שלעזיען) ווירד בעריכטעט: דייגע מאיעסטעט האט דייגע שלעזישע ריייג איר אאט בעגגעטצט. דעס הייזיגען בערהיהם-טען אייזענבאהנקע דעס ווייגער ראטהשילד אונד דעס ווייטערען פ' גישמאנ אייגע אללערדאנכסטען בעזיר אבגעשאטטען, דאס ווער שאן אים לאיזע-ליכען ריייג-פלאנע אים פאראים פעסטגעזעטצט. בארא ראטהשילד ווייטסטע הייזאן, דען דערזעלבע אויט אייגעס פאן ווייגן דייגע ערייגייזיט אים זייגע מא-עסטעט פערזאמלט עמפפאנגען צו לאנגען. בייס אייגטרטטע אין דאס אייזענערק בעריכטעט בא-ראן ראטהשילד דען לאיזע מיט פאלגענדער אנ-שפראכע: „אייגע מאיעסטעט: גשטאטטען זיא מיר, דאס איך אין מיינעס נאמען אונד אים נאמען דעס מיטא-ווענטהומערס דייגעס אייזענערקעס אי-ערע מאיעסטעט אין דייגער שטעללע אללערא-טערטהענגסט אונד ערפרכטספאלל בעגריסע אונד דען טיעפסטען דאנק דאפיר אייסשפרעכען.

ווענן מאן אללע אייך דיא טירקייא קייגען אללע-ציגראפען צייגען אייסאיכען, מאן ווילל אייך דאך צור אייגלאטונג אייגער פערפפלכטונגען צייט לאססען, בעזאנדערס, ווענן דיא טירקייא עטצט ווירק-ליך מאנטענגריא בעפרייעדיגט, ווירד מאן זיא ניכט זא באלד אונד ניכט זא גליך ווייעדער צור בעפרייע-דונג גרייבענלאנדס דרייגגען. מאן ווירד דיא לאנגע דעס סולטאנס בערזיכטיגען מיססען, דעס עטצט איין שטיק לאנד נאך דעס אנדערן אנטריסען ווירד. דיא אייראפפאישען גראפ-מעכסטע האבען אייגל בעשטיממט, דאס איך גרייבענלאנד איין שטיק טירקייא בעראממט; אבער זיא זיגד ניכט פער-פפלכטעט, דיא טירקייא דאצו צו צווינגען, דאס זיא איין זאללעס שטיק פאן זיך אבריסט.

דייטש ווערדען דיא דעלעגאציאנען אין דער אפפער בירג פאן אינזערעס לאנדע עמפפאנגען ווערדען. איך דיא אנשפראכען דער דעלעגאציאנס-פערער ווירד דער לאנד איינע אנטווארט ערטהי-לען. אין ווערלכער איך אייבער דיא גגעגגיעריטיגע פאליטישע לאגע גגעשפראכען ווירד. ווער ווערדען דיעזע פאליטישען אנשפראכען אונד אנטווארטען ערסט אים גגעכסטען בלאטטע מיטטהיילען. פיר דייטע דאכען ווער אייבער דיא דעלעגאציאנס-זיטע צוגגען נור זא פיעל צו בעריכטען, דאס אינזער אייסווערטיגער מיגיסטער, באראן פאן דאמערלע דאס „דאנכבר" שאן דען דעלעגאציאנען פאר-לעגטע. אין דיעזעס דאנכבריכע, אין ווערלכעס אייבער דיא בוהרעגע טהעטיגקייט אינזערעס אים-ווערטיגען מיגיסטערס בעריכטעט ווירד, זור אייגע אייפפלערונגען אייבער דיא טירקיש-גרייבישע אונד טירקיש-מאנטענגרינישע אנגעלעגענהייטען עגטהאל-טען. ווירד ערזעדען הערען, דאס גרייבענלאנד אים אוגוסט 1878 דורכאים שאן דען דריטען גגעגען דיא טירקייא בעגגגען יאללטע. נור גראפ אנדראשי, ווילכער דאמאלס נאך אייסווערטיגער מיגיסטער ווא, דאס דיא גרייבען פאר דיזעס אייבעראל-טען שרייטטע גגייארגס אונד אדגגיגיר דיא פערטיג-טעלונג דער אייראפפאישען גראפמעכסטע אין אים-וכט גגעשעללט. מערקווירדיגער ווייזע דרייגגטע דאמאלס גגראפ פאנגרייך צו זאפפרטיגער ער-פפלונג דער ווייטע גרייבענלאנדס. נור גראפ אנדראשי ווא אין בעצג אייך גרייבענלאנד צווייפרלאטטע-אונד יאללטע אייך דיא טירקייא ווייגען בעפרייע-גונג דער גרייבישען ווייטע דרייגען דורך אייסאיכען, אינגשטשען ווא גראפ אנדראשי צווייגגעטצטען, שפעטער בעראם ענגלאנד דאס גלאדסטאנע-מי-גיסטעריאים — אונד פאנגרייך, ווילכעס בייז דא-דורך דיא ערפפלונג דער גרייבענלאנדס, פערהינדערגגען זא ווערד ווייטע. נאך זיך פאליטיליך אין דען דרייגגעריגיר, יאריך ענגלאנד אין דען פאר-דערגרונד טראט אונד ווערדען פארטיעדרער אי-גגען צייגגען אייך דיא טירקייא אייסאיכט.

עס טראט יאראן דיא בערלינער דאנפערענ-ציאמטען, אונד דיא ווכטע אינזערע אייסווערטיגע מיגיסטער דאהין צו ווירקען, דאס דיא אייראפפאי-שען גראפ-מעכסטע דייגע ענגלאנד-מאכטעגלען גע-גגען דיא טירקייא אגגיגרען מאגגען, דיא דעס אים ווגגע דעס בערלינער פערטראגעס ניכט שאפפט, דאפפ אייס. אבער דער פערטעטעער רוסראגס דאפפ אייס דיא פראגע אייך, ווילכע מיטטעל דענן זאגגסט דיא אייראפפאישען גראפ-מעכסטע דעס-טען, אים אייך-ען יאללען דער טירקייא גגעגגאיבער דורכצוזעטגען, ווענן זיא גאר קייגע גגייאלטטאמ-דרעגגלן גגעגגן דיא טירקייא אגגיגגדען דורפפען? —

דיא עייזיג אינגעוויסהייט.

נאך איממער איזט דיא לייבענא ניכט אין דען הערגען מאנטענגרינס; דיא פערדאנקלונגען ווענען דער איבערגאבע דיערען נאך איממער פארט, זיא שטאמען איממער איך גייג שווערדיגען אונד הינדערנישסען, אונד פארגעסטערן דאס וואהר דיא נאכדרוק דאס דיעזע איבערגאבע-פערדאנקלונגען אין שטארקונג געראטהען אדער גار געגלייך אב-געבראכען ווערן.

ווערדענד דער לעצטען טאגע איזט גין איין גרעבעגלאנד מיט זיינען פארדערונגען אן דיא טר-קייא הערגאנגען דער גרעבעגלאנד גלייכט, דאס מאנטענגריא דיד דיא טירקייא שאן בעפרייעדיגט וואהרד אונד פערלאנגט דאהער, דאס דיא טירקייא איך אידם באלד דאס דיענגע גאבע אונד איך זיין פערלאנגען ערפיללט. —

אם 21. אקטאבער וואהרד געמעלד דער גרייב-בישע דייכסטאג מיט איינער טראן-רעדע ערעפ-נעט. אין דיעזער טראן-רעדע דאנדט דיא גרעבע-שע רעגערונג דען פאן אייאפעאישען גראפ-מעכסטען, ווילכע דיא בעשטיממונג געטראפפען האבען, דאס דיא טירקייא אין שטארק אדרעס זור-ליכען גאבעטעס אי גרייבענלאנד אבטרעטע. — דיעזע מעכסטע אבסיכטען בעריישס אי דער איס-פאהרונג דעס בערלינער פערטראגעס, גרייבענ-לאנד מיס דאהער איך עטוואס טהון. אם זיך דאס דיענגע פאן דער טירקייא צו גערעכען — איז ניכט עס דיא טירקייא ניכט ווללען, זא מיססען עס דיא גרייבען מיט גוואלט גערעכען. גרייבענלאנד מיס דאהער דיענג אימגע איך דען פרייענס-פאם שפעל-לען אונד שראנקערטע מאכען. דיא גרייבישע אר-מעע מיס זא לאנגע איך דעם פרייענס-פאסע בלי-בען אונד אינטער יאפפען שטעהען, ביז ניכט גרייב-בעגלאנד זיין שטארק טירקייא בעראממט אונד ביז ניכט אין דיענגע נייא עייאבבענגען געבעעטע דיא אפרדנונג גגענגלייך הערגעשטעללט איזט. צור בע-שטייטיגונג דער פעלגען אימגע אינגאבען אין גרייב-בעגלאנד זיינד דיא גרייבישע דייגיגיג אייגע אנ-לייהג בייא דער באנד איינגעדמען. — זא לייטעט דער אונדאלט דער גרייבישען טראן-רעדע.

גרייבענלאנד האבען גין לייבט פארדערן, ווילל עס גלייבט. דאס איך מאנטענגריא זיין גגעפאר-דערטעס שאן אין הערגען האבען; אבער מאנטענגרי-דיא האט זא עבענפאללס נאך ניכטס — צו דען אלטען פערפייהגען צייטען דער טירקייא אונד מאנטענגריא ווערדען אלייא דיא גייין פערפייהגען מיס גרייבענלאנד הינצוגאממען. זא ווא מאן ביז יעטצט אין דאלבען אדר פארטיעדרער אבער דולדענגא פארבייגעטט, זא ווירד מאן יעטצט אנ-דאלטענד אבער גרייבענלאנד צו שפרעכען דאר-בען. עס ווירד נאך לאנגע דיעדר, ביז גרייבענלאנד דען לאנגעד דיא טירקייא איפגעדאנען דיינד, אונד נאך לענגער, דאנן עס דיעדר, ביז גרייבענ-לאנד זין שטארק טירקייא דאבען דיינד.

דיא גראפ-מעכסטע ווענען יעטצט אללעס מאגליכע אם אים עדלען דאמפף צו פערהינדערן, דענן דיא פאלישען פערהאנדלונגען זיינד יעטצט זא געשפאנגען דאס זיך אים דעם לייגיסטען דאמפף אין גריאלטער אייאפעאישער קריעג עטטיללען קאנן. אינזערע מאכטיגע פרייכסטעע דאנן רוסלאנד אונד אייטאליען — אונד דייטשלאנד פרייכסטע פראנקריך; — דייטשלאנד אונד אינזערע מאנאר-כיע רוסטען דאהער אין גרייבענלאנד אללערדינג מאהנונגען אונד וארנונגען, דאס עס גערולדע אונד

האט מיר אללעס געגעבען; ער זאגטע מיר. דאס ווענן מאן אין דער לינקען זייטע דעם שראנקעס איינע שוב-לאדע הערויסצערעט, זא קאממט איין ברעטט צום פאר־שיינע, וועלכעס ווע־געשאבען ווערדען זאלל. דא זיך דאנן איינע פער־בארגענע שוב-לאדע פינדען מוס, אין וועלכער זיינע געהיים געהאלטענען שריפטשטיקע פערוואהרט זינד אונד אונטער דיעזען איך דיא קויטטונג אנ־צוטרעפען איזט!"

„איך דיעזע אנערינג הין בענאב זיך דיא ווינ־ווע אין בעגלייטונג דער גאנצען געזעללשאפט אין דאס אבערע ציממער; מאן אפפנעטע דען שראנק, ריכטעטע זיך גערינע נאך דער בעשרייבונג דעם הערדן סיוערענבורג — אונד פאנד דיא שוב-לאדע, פאן דער זיא ביזהער נאך גאר ניכטס געוואיסט, אונד אין דערזעלבען לאגען פיעלע שריפטשטיקע זאממט דער געוויכטיגן קויטטונג."

(איך אין דער גמרא ווירד אין דעראבטיגער פאלל פאן ר' שמואל מנהרדע עיצעהלט, ר' שמואל וואסטע נכט, וואהדן זיין פערשטאר־בענער פאטער דיא ארדם אנפערטרשען וואזען-גערדער געלעגט האט; ער בעפראגטע דארדער דיא זעלבע זיינעס פערשטאר־בענען פאטערס אונד דיעזע בעציעהונגען אזדם דען ארט, וא דאס געלד אייפבעוואהרט וואר.)

„דיא צוויטע וואנדערבארע בעגעבענהייט איזט פאלגענדע: עס וואר אום יאהדע 1756, אלס הערר פאן סיוערענבורג זאמסטאג 4 אוהר נאכמיטטאגס, אום עגגלאנד קאממענד, אין נאטהענבורג (איינע זעע-שטאדט שוועדענס) אנגעטראפפען וואר. דער דאמיגע בירגערמייסטער האטטע אזהן זאפאר צו זיך געלאדען אונד צוגלייך איך איינע געזעללשאפט פאן 15 פערזאנען, אום 6 אוהר אבענדס וואר הערר פאן סיוערענבורג איך איינע מוזיקע הינגעגע־גאנגען, וואריך ער גאנץ בלאסס אונד צוטטערנד אונס שפריך-ציממער צוריקקעהרטע אונד ריעף: „גאטט אום היממעל! יעטצט אום איינגעבלוטע איזט אין געפעהלטער בראנד אין דעם וזרלכען שטאדט-טהיל פאן שטאהלם אומגעבראכען אונד דאס פייער גרייפט ווערד שנעלל אום זיך; (צו בע־מערקען איזט, דאס גאטהענבורג פאן שטאהלם 50 מיילען ענטפערנט לייגען אונד דאס דאמאלס טעלעגראפען נאך נכט עקסיסטירטען). סיוערענ־בורג וואר אונזוזיג אונד גינג אפט הינום, ער זאגטע' דאסס דאס הייז אינעם זיינדע פרייגדע, דען ער איך בים נאמען גאנגטע, שאו גענגליך נעדערגעבראנגט אונד זיין אייגענגס הייז אין גיפאהר זיא. אום 8 אוהר, נאכדעם ער ווידער הינום־גענאנגען וואר, זאגטע ער פרייגדע: גאטט לאב! דער בראנד איזט געלאשט אונד צוואר אין דער דרייטטען טהיל פאר מיינעם הייזע האט דאס פייער אויפגעהאלטן!" דיעזע נאכריכט ערגענגטע אין דער גאנצען שטאדט אונד בעזאנדערס בייא דער טיש-געזעללשאפט אונ־גערייגעס אויזדען, אונד מאן צייגטע אלל דעם דעם גובערנער אן. — זאנגטאנ מארגענס וואהדע סיוערענבורג צום גובערנער גערופען. דיעזער בע־פראגטע איהן אום דען זאכפערהאלט, אונד סוזע־דענבורג בעשריעב דען בראנד גענוא, וויא ער אנ־געפאנגען, וויא ער אויפגעהאלטן, אונד וויא לאנג דערזעלבע געדויערט האטטע. זאנגטאנ אבענדס קאם איין בריעף פאן דער שטאקהאלמער בעהאהדע אין גאטהענבורג אן, אונד אין דעם בריעף וואר דער בראנד זא בעשריעבען, גאנץ וויא הערר פאן סיוערענבורג דעם פריהער אנגעגעבען האטטע. — דינגסטאג מארגענס קאם איך נאך איין קאנגליכער גענאדטער אן דען גובערנער מיט דעם בעריכטע פאן דעם בראנדע, פאן דעם פערלוסטע, דען ער פערארזאכט אונד פאן דען דריטטערן, דא ער בע־טראפפען אן. אונד איך דיעזע עיצעהלונג וואר עבענפאללס גאנץ נאך דער פארהערגעגאנגענען בעשריבונג דעם הערדן פאן סיוערענבורג." (דאס אללעס עיצעהלט דער גראפע פיהלאף קאנט אין דעם בוכע „פערמישטע שריפטען אונד בריעף-וועכ־סעל" זייטע 282 אונד 283, בעלינער אויסגאבע פאם יאהרע 1873. — וויאס אגען גין דיעזע דא אינגליבגען „אויפגעקלערטען", וועלכע אן דיא גיפטער-וועלט גאר נכט גלייבען? —)

בריעפע דער רעדאקציאן.

הערן ל. העללער אין וויאטצען: מיט דעם גיזנעמהונגען קאפיטעל עגדע דער עיסטע באנד אונזערע גענגענוויטזונגען אללייעאנס. דער איינגעלייטונג יאמאן דער צוויטע שיינסטערן, וועלכער נאך צוויא מאנדע עגטהאלט, בעגינגט עיסט מיט דעם צוואנציגסטען קאפיטעל. וויא קאנ־גען דאהער נאנזן גערעאפ בייא דעם צוואנציגסטען קא־פיטעל מיט דעם לעזען דיעזעס יאמאנס בעגינגע, אהנע דאס אונגען הינצו דיא בייהדע ערשיינונגען 19 קאפיטעל פערד־לען ווירדען; דענן בייא עטצט וואהרדע גיר דיא פארגעשיכ־טע דער בירדען שווינסטערן אמי אונד מאריא גונעס ער־צעהלט. — דיא בייהדע ערשיינונגען פארגעטצונגען דעם פאללעיאנס קאנגען ווייר אהנגען נכט מעהר שקען, דא דיא גענגליך פערגיפפען ווירד.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פריזיז.

גערעדע-געשעפט. פאן וויצען וואר נעפטערן פיעל צו מארקטע געבראכט. דער פערקייף וואר שווא־ך. 10000 מעטצ' וואהדען פערקייפט.

וויצען, פחיים- 100 מעטצ' 80, קילא 12.97½ גולד. 200 מעטצ' 79, קילא 12.85 גולד. 200 מעטצ' 79, קילא 13.50 גולד. 100 מעטצ' 78, קילא 12.75 גולד. 300 מעטצ' 78,6 ק' 13. גול. 200 מעטצ' 78,4 ק' 12.87½ גול. 100 מעטצ' 78, קילא 12.60 גולד. 100 מעטצ' 77,8 קילא 12.95 גולדען. — 100 מעטצ-עענטנער 77,8 קילא 12.85 גולד. 100 מעטצ' 77, קילא 12.75 גול. פעסטער-באדען 200 מעטצ' 76, ק' 12.65 גולד. 100 מעטצ' 78, ק' 12.55 גולד. 100 מעטצ' 75,5 קילא 12.35 גולד. 100 מעטצ' 75,5 קילא 12,15 גולד. (אללעס פער דייא מאנאטש.)

גערסטע 6.90—8.20 גול.

האפער 6.10 גולד.

וויצען פער העכסט 11,70 — 11,75 גול. — פער פריה-יאהר 12.40—12.45 גולד.

קוקורוזן באנאטער פער מאי-יוני 1881, 6.32½ — 6.37½ גולד. —

האפער פער העכסט 6,60 — 6,65 גולד. פער פריה-יאהר 6.55—6,60 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה-מארקט. בייא דעם אם 21-טען ד. מ. הייר אין פעסט אבגעהאלטענען וואכענ־מארקטע וואוירדען 2665 שטיק גיאס- אונד 5062 קליין-פיעה צו מארקטע געבראכט. הייפאן וואוירדען פערקייפט: 45 שטיק שטייערע, פער שטיק פאן 70 — 118 גולדען — 1019 אכסן דאס פאאר פאן 180 — 310 גולד, 120 קוהע, דאס פאאר פאן 120—235 גולד. 88 מעלק-קוהע דאס שטיק פאן 75—184 גול. 139 שטיק בייפעל, דאס פאאר צו 150—265 גול. 180 שטיק קערבער, דאס שטיק פאן 8 — 22 גולד. 4747 שטיק שאפפע דאס פאאר 6.50—14 גול. — פרייזע פער 100 קילא: אכסען-פלייש 50—54 גולד. — קוה-פלייש 48 — 50 גולד., קאלב-פלייש 70 — 90 גולד. בייפפעל-פלייש 45—47 גולד.

לאטטא-ציעהונג פאם 20-טען אקטאבער 1880.

הערמאנגשטאדט:	46	29	56	53	41
לעמבערג:	69	47	50	83	79
פראג:	50	21	14	75	53

פראנטווארטלייכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

ראנגורו.

איך בענאטהיגע איינע ערצעהלערין, פרייליין אדער פרייא, אום מיטטלערען אלטער שטעהענד, יידישער רעליגיאן, פיר אין 10 יאהרענגס מערבען, דיא אין דריטטע קלאסטע איינגעטרעטען איזט. זעלבע זאלל דיא פעהיגקייט בעזיטצען, אין דען פיער אינטערן קלאסטען אונד אין דער פראנצאזישען שפראכע איינען גרינדליכען אינטערריכט ערטהיילען צו קאנגען; פערנער אין דען ער־פאהרערליכען האנדארבייטען, אום הערבעאיש לעזען, אום יידיש-דייטש לעזען אונד שרייבען. מאר־נאליכעם גערהאלט 15 גולדען ע' ר' נעבסט פאללר ששענדיגער פערפפלעגונג. איך וואהנע דריא ששע־דען וויט פאן קלוזענבורג. רעפלעקטירענדע איך דיעזע ששעללע האבען אהדע צוגנגסטע. הייפט־זעכליך אבער אהדע פריפגנס-צוגנגסטע, בעלעגנ־מענס 1. נאיעמבער פאר־טאפפריא איינזענדען. דיא אקצעפטירטע ערהאלט 15 גולדען פרייע-ששעוע.

מאמש אום אקטאבער 1880.

Jakob Rosmann, Pächter, in Möcs pr. Klausenburg

לאקאל-פערענדערונג

דאס בשר־טראכטערהייז פאן דיר הערמאנן אום וואיטצען בעפינדעט זיך פאם 1-טען נאיעמבער אן, אין דער לוידאן-גאסע נו 3, אין בודאפעסט. דערזעלבע נכט איך קויפטער אונד פרישטיק־קאפפעע.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכטע	קילאלאטע פר. דקעקאל.	פער 100 קילאגראם
וויצען		
נאדראנגארישע	74	— — — —
	75	11.55—11.65
	76	11.75—11.85
	77	11.90—11.95
	78	12. —12.05
	79	12.15—12.25
	80	12.35—12.40
פחיים	—	— — — —
	75	12.15—12.25
	76	12.35—12.45
	77	12.50—12.55
	78	12.65—12.75
	79	12.80—12.85
	80	12.90—12.95
פעסטער באדען	—	— — — —
	75	11.90—12.—
	76	12.10—12.20
	77	12.25—12.30
	78	12.35—12.40
	79	12.45—12.55
	80	12.60—12.65
וויינענבורגער	75	12.15—11.25
	76	12.35—12.45
	77	12.50—12.55
	78	12.65—12.75
	79	12.80—12.85
	80	12.90—12.95

פרוכטע	קילאלאטע פר. דקעקאל.	פער 100 קילאגראם
קאן	72	10.15—10.30
נעטצטע מאלץ	62	—.— — —
נעטצטע פיזאען	62	6.80 — 6.40
האפער	40	6.40 6.15
קוקורוזן באנאטער	75	7.95— 8.—
אנדערע	73	7.90 — 7.95
הירזע	—	6.25 — 6.—
וויצען פער אקטאבער		—.—
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		—.—
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		12.25
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		6.55
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		—.—
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		—.—
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		6.55
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		—.—
פרוכטבאר פר. 100 פרוכטבאר		—.—
באללען-מעהל		קי. אל.
נעטצטע	0	22 20
	1	21 60
	2	21. —
	3	20 40
	4	19 80
	5	19.50
	6	18 60
	7	17 80
	8	16 20
	8½	14 —
שפייזיס:	אלטע מעהרע פיעערלעע	34 75
	נייע	33 50

קורז-טאבעללע פאם 21. אקטאבער.

געלדקורז	קי.	אל.
וולנער-אשע	—	100
דוקאטן	5	63
פעסטער-וויינאנזאיזעס 8 גולדען גאלד שטיק (100 פראנקס)	9	38
נאפאלעאנדאר	9	38
ווינער פרעמדענגאלד	10	58
20 מארקשטיקע	11	59
פאפיערגעלד	1	19
לאזע.		
1854-ער פערצענטיגע שוואנזלאז	122	75
1860-ער „ גאנצע	129	—
„ העלבע	131	75
1864-ער לאז צו 100 גולדען	171	—
„ העלבע „ 50	170	—
קאסע רענטענשיינע	28	—
שיינקעלאז	14	70
קלאר-לאז	177	—
קלאר-לאז צו 40 גולדען	39	—
דאנאו-דאמפפשיפפפארטלאז	102	50
אנטבערגער לאז	23	75
הבלוויטש לאז צו 10 גולדען	15	50
קלאמבוקער לאז „ 20 „	19	—
אלגער לאז „ 40 „	41	—
מאלאגי לאז „ 40 „	37	—
וויילבלאז לאז „ 10 „	17	50
מאלבלאז „ 40 „	50	—
וואלבורגער לאז „ 50 „	21	—
סט.-גענעזיס לאז „ 40 „	47	25

לאזע.	קי.	אל.
מאנטלער לאז צו 20 גולדען	—	24
פרינסער לאז „ 100 „	125	75
הבלבע „ 50 „	65	—
וואלדשטיינלאז „ 20 „	31	—
וויליאמבערגלאז „ 20 „	42	—
אונגארישע פרעמדענלאז צו 100 גולד.	107	25
הבלבע צו 50 גולדען	104	—
ווינער לאז	114	—
ווערט-פאפיערע		
אונגארישע גאלדרענטע	106	50
אונגארישע גרינדונגס-אבשנענען	95	—
אטטערשטאדטאר	93	—
ווענצלבערגישע	93	25
הבלבע	96	75
בוקארעסטער	95	50
אונגארישע אייזענבאהן-אוליגען	122	25
ווייצבערגער אייזענבאהן-אוליגען	93	—
פאנאטשיגע ווערט אונגארישען פאפיערע	101	—
ריגער צו 5 אייזענבאהן פערצענט		
דער אונגארישען דונאנדערקרייז-באנק צו 5 פערצענט	98	—
דער אונגארישען אלגעמיינען באנקער פערצענט		
קרעדיטאנשטאלט צו 5 אייזענבאהן	100	—
פערצענט	104	50
הבלבע צו 6 פערצענט	102	25
דער פעסטער קאסענגעזעלשאפט	84	25
דער שפארבאנק	140	50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS. Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitnerboulevard.

אים פאלגענדען גרינדען: 1) דא מאן אין דער וואָהנונג דער פערדעכטיגען איין שטיק פאפיער פארגעפונדען, אויף וועלכעם דיא אינטערשריפט „ווילהעלם שילין" אונצעהליגעמאל נאכגעאהמט וואר, וואס דאראויף הינדייטעטע, דאס זיא דיא וועכסעל אויף דען נאמען „ווילהעלם שילין" געפעלשט האבען; 2) איזט דער יונגע איננאיין לאנג פאן דעם גראווער לייפער אלס דעריעניגע יונגע מאנן ערקאננט וואָרדען, דער בייא איהם איינע „שטאמביל" אויף דען נאמען „ווילהעלם שילין" אנפערטיגען ליעס, וואס איך דיא פרייא דעם לייפער בעציינט. — 3) דער קאססאבעאמטע דער קרעדיט-באנק זאגט עבענפאללס מיט בעשטימטהייט אויס, דאס איננאיין לאנג עס וואר, דער בייא איהם דיא געלדער אויף דיא געפעלשטען וועכסעל בעהאָבען האט. 4) האבען זיך פאטער אונד זאָהן אין איהרען אויסזאגען בייס פערהאָר פיעלפאך ווידערשפראָכען אונד דאדורך זיך זעלבסט פערראטהען. — איהר פערטהיידיגער, דער אדוואָקאט דר' גנזא שילהאף, האט געגען דיעזען האפט-בעשלוס דעם אונטערזוכונגס-ריכטערס אן דען פעסטער געריכטס-האף אפפעללירט.

*) (טרויריגע פאלגען איינער פאלשען פעראורטהיילונג.) אים בערלין ווירד איבער פאלגענדען פאלל בעריכטעט: פאר 25 יאהרען ווארדע פאן דעם היעזיגען געשוואָרענען-געריכטע איינע יונגע פרייא צום טאָדע פעראורטהיילט, וויל אויף אויסזאגע פאן צייגען ערוויעזען ווארדע, דאס זיא איהרען מאנן ערמאָרדעט האטטע. איינען טאג פאר דער הינריכטונג געלאנג עס יעדאָך דער פעראורטהיילטען, צו ענטפליעהען. זיא ערריינטע דיא רוסישע גרענצע, ערהיעלט אין מאָסקויא איינע אנשטעללונג אלס ערציעהערין, אין וועלכער איגענשאפט זיא מעהרערע יאהרע הינדורך זעהר געוויססענהאפט טהעטיג וואר. זיא ערשפארטע זיך איין איינינעם געלד, ליעס זיך בייא דער שטאאטס-בעהאָרדע אלס רוסישע בירגערין אייפנעהמען אונד — הייראטעטע איינען רייכען רוסען. דאס עהע-פאאר לעבטע רעכט גליקליך אונד אונטער זעהר גינסטיגען פערהעלטניססען. אין בערלין וואר דיא פעראורטהיילטע לענגסט פערגעססען; איהר פערשווינדען וואר זא פלאָטצליך ערפאָלגט, דאס מאן פערמוטהעטע, זיא האבע זיך זעלבסט דאס לעבען גענאָממען דורך דאס הינונשפרינגען אין אירגענד איינען פלוס. זיא האטטע יעדאָך מיט איהרעם רוסישען מאנגע איינען איינציגען זאָהן, דער אן דער פעטערסבורגער אוניווערזיטעט צום אדוואָקאטען זיך הערנאנגעבילדעט. דיעזער ווארדע ברייטיגאם מיט דער טאָכטער איינעם גראָסגרונד-בעזיטצערס אין קאליש, וועלכע שטאדט בעקאנטליך וואָהל נאָך צו רוסלאנד געהאָרט, אבער שאָן אן דער פרייסיש-רוסישען גרענצע געלעגען איזט. פאר עטווא 3 מאָנאטען העטטע דיא האָכצייט געפייערט ווערדען זאָללען. עס איזט נור נאטירליך, דאס דיא עלטערן איהרען איינציגען זאָהן נאך קאליש בעגלייטעטען, אום אן דעם פריידען-פעסטע טהיילצונעהמען. שאָן וואָללטע מאן אין דיא קירכע צור טרויאונג פאהרען, אלס איינער דער האָכצייטס-געסטע, איין בערלינער בירגער, אין דער מיטטער דעם ברייטיגאמס יענע פרייא ערקאננטע, דיא פאר 25 יאהרען וועגען גאטטען-מאָרד פאָם בערלינער שוואור-געריכטע צום טאָדע פעראורטהיילט ווארדע אונד פאר דער הינריכטונג אויס דעם קערקער געפליכטעט וואר. עס איזט זעהר נאטירליך, דאס אוים דער טרויאונג ניכטס געוואָרדען איזט. דיא פרייא ווארדע פערהאפטעט, דער ברייטיגאם פערשוואנד, אונד ווארדע אם דאראויף פאלגענדען טאגע אים איינעם ברוננען געפונדען. דער אונגליקליכע רוססע, דער אויף איינמאל אום זיינע פרייא אונד זיינען איינציגען זאָהן געקאָממען, פערפיעל אין וואהנזינן אונד מוסטע אין איין איררענהויז איבערפיהרט ווערדען. נון בעגאננען ערסט אונטערהאנדלונגען צווישען דען פרייסישען אונד רוסישען בעהאָרדען. דיא פרייסישען בעהאָרדען פערלאנגטען נעמליך דיא אויסליעפערונג דער פרייא, דאמיט אן דערזעלבען דאס טאָדעס-אורטהייל פאללצאָגען ווערדע. דיא רוסישען בעהאָרדען מאכטען אנפאנגס שוויעריגקייטען, דא דיא פרייא יא שאָן זייט יאהרען רוסישע בירגערין געוואָרדען. אויף אויסדריקליכע ווייזונג דעם קאיזערס אלעקסאנדער II. ווארדע דיא פרייא ענדליך דאָך אויסגעליעפערט אונד נאך בערלין געפיהרט. דאס אינטערעססע וואר אין דער גאנצען שטאדט פיר דיא אונגליקליכע פרייא, דיא שאָן נאך וועניגען טאגען הינגעריכטעט ווערדען זאָללטע, איין זעהר לעבהאפטעס. אין אללען קרייזען דער בעפאלקערונג צייגטע זיך פיר דיעזעלבע איינע אויפריכטיגע טהיילנאהמע. דיא אפפענטליכע מיינונג לייטעטע דאהין, מאן זאָללטע דאך איין טאָדעס-אורטהייל, וועלכעס שאָן פאר 25 יאהרען געפאללט ווארדע, אלס „פעריעהרט" בעטראכטען, נאמענטליך דא דיא פעראורטהיילטע זייט יענער צייט איין זעהר זיטטליכעס לעבען געפיהרט אלס טרייע גאטטין אונד צערטליכע מיטטער. דא אין פרייסען איין געזעטץ איבער דיא „פעריעהרונג איינעס אורטהיילס" ניכט עקסיסטירט, דא מוסטען דיא ריכטער נאטירליך שווערען הערצענס יענעס אורטהייל אלס גילטיג ערקלערען. אללויין פלאָטצליך ערהיעלט דיא גאנצע זאכע איינע אנדערע וועגדונג. איינע אלטע, געברעכליכע פרייא ערשיען נעמליך פאר דעם געריכטע אונד זאגטע פאלגענדעס אויס: „איך בין דיא פרייא איינעס יענער ביידען מעננער, וועלכע פאר 25 יאהרען אלס צייגען אויסזאגטען, דאס דיא נונמעהר ווידער פערהאפטעטע פרייא איהרען מאנן ערמאָרדעט האטטע. אויף גרונדלאגע דיעזער צייגען-אויסזאגע ווארדע דיא אונגליקליכע צום טאָדע פעראורטהיילט, פליכטעטע זיך יעדאָך איינען טאג פאר איהרער הינריכטונג אויס דעם קערקער. פאר 7 יאהרען נון ערקראנקטע מיין מאנן זעהר געפעהרליך. אויף דעם טאָדטען-בעטטע ליעס ער מיך נאהע אן זיך הערראנטרעטען אונד זאגטע מיר מיט געבראָכענער שטימע: „מיין קינד! איך קאנן ניכט מיט איינער שווערען זינדע אויף דעם געוויססען אויס דעם לעבען שיידען, אהנע דיך היעפאָן צו פערשטענדיגען. עס איזט דיר בעקאננט, דאס איך פאר איינער רייהע פאָן יאהרען אים פעראיינע מיט איינעם קאללעגען געגען איינע פרייא פאר געריכט אויסגעזאגט, דאס זיא איהרען מאנן ערמאָרדעט האבע, אין פאלגע דעססען דיא אונגליקליכע צום טאָדע פעראורטהיילט ווארדע. דיא פרייא פערשוואנד וואָהל אויס דעם קערקער אונד דירפטע וואהרשיינליך, דא מאן זייטדעם פאָן איהר ניכטס געהאָרט, אין איינעם פלוססע איהר ענדע געפונדען האבען. ליידער וואר דיעזע צייגען-אויסזאגע איינע פאלשע. וויר זעלבסט האטטען דען מאנן דיעזער פרייא בעראובט אונד ערמאָרדעט. אים יעדאָך דען פערדאכט פאָן אונס פערן צו האלטען, זאגטען וויר פאר געריכט אויס, דאס דיא פרייא זעלבסט איהרען מאנן געטאָדטעט האבע. וואס דאנן ערפאָלגטע, דאס איזט דיר בעקאננט. וויר האבען אלזאָ צווייא מענשען אומגעבראכט: דען מאנן דורך ערמאָרדונג אונד דעססען פרייא דורך פאלשע צייגען-אויסזאגע. מיין קאללעגע עמפפאנד היעריבער אלסבאלד זאָלכע געוויססענסביססע, דאס ער אירר-זיננינג ווארדע אונד אים איררען-הויזע איך שטארב. ביז צו זיינעם לעטצטען אויגענבליקע שפראך ער אונאויפהאָרליך פאָן דעם מאָרדע, דען ער פעראיבט. אין מיטטערנאכט שריע ער אָפט געוואלטיג אויף דאס דער גייסט דעם ערמאָרדעטען פאר איהם ערשיינע אונד איהן מיט זיך ריפע. דיא איררען-ארצטע ערקלערטען נאטירליך אלל דאס פיר דיא פאָלגען דעם וואהנזינגעס, אונד עס ווארדע דענן איך קיינע אונטערזוכונג איינגעלייטעט. איך האטטע מעהר קראפט. איך מיך פייניגטע דאס געוויססען אונאויפהאָרליך, דאָך איך זוכטע מיין געוויססען אין וויין אונד בראנגטוויין צו ערשטיקען. זייט יענער צייט וואר איך דעם טרונקע ערגעבען. נון האט איך מיינע לעטצטע שטונדע געשלאגען. איך פערטרויע דיר אלל דאס, אים מיט לייכטערעם הערצען אויס דעם לעבען צו שיידען. פיעללייכט קאנן אויס דיעזער מיינער אויסזאגע איינסט אירגענד איין גוטצען ערוואכסען, אבגלייך דיא אונגליקליכע פרייא, דיא געוויס לענגסט אין דען וועללען איינעס שטראָמעס איהרעס אונשולדי-

---

אגיעהען נאב, אלס אב ער איין פאָרנעהמער מאנן וועריע אונד דאהער מיט פיעלען עהרען-בעצייגונגען עמפפאנגען ווערדען וואָללטע.

דער ווירטה פיהרטע זיינען גאסט מיט הערצליכעם ווילקאָממען אין איין גראָסעס, נידריגעס צימטער, וואָ מעהרערע פערזאָנען אין פערשיעדענען גרופפען בייזאממען זאסען, איינינע טראנקען, איינינע שפיעלטען קארטען אונד איינינע אונטערהיעלטען זיך איבער דיא טאגעס-פאליטיק. אלס נון דער נייא-אנגעקאָממענע רייזענדע איינגעטרעטען אונד פלאטץ גענאָממען, בעמערקטע דער ווירטה דיא פיעלען וואפפען בייא דעמזעלבען אונד זאגטע דאנן: „איהר רייזעט וואָהל בעוואפפנעט, מיין הערר!" — וואָמיט דער ווירטה אויף איינע פיינע ווייזע דען פרעמדען וועגען דעם טראגענס דער פיעלען וואפפען בעפראגען וואָללטע.

„איך בין קויפמאנן (אנטוואָרטעטע דער פרעמדע) איך קאָממע אויס דען ניעדערלאנדען, וואָ איך פאָן מיינען וואפפען ערפאָלגרייכען געברויך מאכטע. יעטצט געבעט מיר דען בעסטען אייערעס ווינעס, ווענן איהר וועלכען האבט!"

„אונד נאָך וואס פיר איינען?" זאגטע דער ווירטה, אינדעם ער שנעלל איינע פלאשע וויין זיינעם גאסטע פארזעטצטע. —

נאכדעם דער פרעמדע געטרונקען, מאכטע ער איין ווייטעס געזיכט אונד שפראך מיט דער מיענע איינעס ווייגקענערס: „איי! הערר ווירטה! איהר האבט ניכט דען בעסטען! ווענן איהר אין דער וועלט זאָ פיעל הערומגעקאָממען וועהרעט אונד זאָ פיעלע פיינע וויינע געקאָסטעט העטטעט, אלס איך, זאָ ווירדעט איהר דיעזען וויין ניכט איינעם הונדע פאָרזעטצען!" —

דער ווירטה, וועלכער אויף זיינען וויין שטאָלץ וואר, פיהלטע זיך עטוואס בעליידיגט אונד זאגטע: „מיין הערר! ווענן איך נור דאהער אין דער וועלט איבעראלל הערומקאָממען וואָללטע, אום מיט דעם אונצופריעדען צו ווערדען, וואס איך צו הויזע האבען קאנן, זאָ איזט עס בעססער, דאס איך צו הויזע בלייבע! איבריגענס ניכט עס מאנכען נארען, דער אויך בייא גוטעם געטרענקע איין וויעדעס געזיכט מאכט, אהנע אויך יע אים זיינעם לעבען הערומגעקאָממען צו זיין!"

„אונד איך זאגע אייך: נור דורך רייזען ווירד מאן קלוג! דענקעט נור איין ווייניג נאך, מיין הערר ווירטה, האבט איהר ניכט גוטע פריינדע אונד אנפערוואנדטע אין ווייטען לענדערן, פאָן וועלכען איהר איינע גוטע נאכריכט פערנעהמען מאכטעט?"

„יא! (זאגטע דער ווירטה נאך איינינעם נאכדענקען), איך האבע איינען ווילדען טויגע-ניכטס פאָן איינעם נעפפען, דער מיך פאר איינינען יאהרען פערליעס; דאָך עס איזט מיר ליעבער, ווענן איך פאָן איהם נאר ניכטס הערע."

„דאָנגערוועטטער! איין זאָלך שלעכטער אָנקעל זייד איהר! שאָן אים מאנכעם טויגעניכטס איזט מיט דער צייט איין בראווער מאנן געוואָרדען. וויא איזט זיין נאמע? ווענן איך בישטען דאָרף!"

„זיין נאמע איזט מיכאעל לאמבורגע; אבער שפרעכען וויר פאָן עטוואס אנדערעם. איך האבע ווייניג פערגניגען דאבייא, מיך זיינעם נאמענס אונד זיינער אנפערוואנדטשאפט צו ערינגערן."

„בים הימעל! איהר טהוט איהם אונרעכט. איך קעננע דיעזען מיכאעל לאמבורגע; ער וואר איינער דער בראווסטען קעמפפער אין דער ארמעע דעם פירסטען פאָן אראניע אונד ווארדע פאָן דיעזעם צו ווידערהאָלטען מאלען אויסגעצייכנעט!"

„דאנן קאנן דיעזער מיכאעל ניכט מיין נעפפע זיין, ער וואר פיינע אונד האטטע נור דען מוטה ביים שטעהלען!"

„אבער אים קאמפפע קאָממט זאָ מאנכער צום מוטהע!" —

„דאס מאג אללעס ריכטיג זיין, דאָך מיין נעפפע זאָה ניכט דארנאך אויס. ער וואר איין יאהר שענק-בורשע אין דיעזעם הויזע, אונד ווערע ער בייא מיינער ווירטהשאפט נאָך 3 מאָנאטע לענגער געבליעבען, זאָ העטטע איך דיעזעס געזעגנעטע ווירטהס-הויז פערלאססען אונד דען שליססעל דעם טייפעל צום אויפהעבען איבערגעבען מיססען!"

„בייא אלל דעם ווירדע עס אייך דאָך לייד טהון ווענן איך אייך זאגטע, דאס אייער גוטער נעפפע מיכאעל אין דעם קאמפפע דער ניעדערלענדער געגען דיא שפאניער ערשאָססען וואורדע."

„לייד טהון? קיינעסוועגס! עס ווירדע מיר דיא אנגענעהמסטע נאכריכט זיין, דיא איך יע איבער איהן געהאָרט האבע, דענן איך ווירדע וועניגסטענס דיא געוויססהייט ערהאלטען, דאס מיין נעפפע ניכט געהענקט וואָרדען איזט, — איך לעערע איין גלאז אונד זאגע: פריעדע זיינער אשע!"

„איי! איהר זייד אונערביטליך, נון, אייער נעפפע לעבט, קעננט איהר מיר קיין צייכען זאגען, וואָראן איך ערקעננען קאנן, אב דיעזער מיכאעל לאמבורגע וויקליך אייער נעפפע איזט?"

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

דאס איערע מעיסטע איינען טהיל דער קאַסטבאַיען צייט דער בעוסטזיינג דיעזעס איזעיזער־מעס צו ווידמען געיהסען, אך בישטו, מיר אַללערגעדיגסט צו געשאַאסטען, דאס אך אַלס פיהרער איערער מאַיעסטעט דיא אינטערעסאַנטעסטע טהיילע דיעזעס איזעיזעיקעס ציינען דייסע. דיעזער אַלערהאָכסטע בעזוך ווירד דאַצו בייטראָגען, דאס געפיהל דער אינגעגלוכקייט אונד דאַנקבאַרקייט פיר דיא אַלערהאָכסטע פערזאָן אינזערעס ערהאַבענען הערשערס נאך צו שטייגערן. אינזער אַלערגנעדיגסטע הערר אונד קאַיזער לעבע האָך, הערר־מאַל האָך! — אַללע אינזערע־גרי־דעקסטערע, בעאַמטען אונד אָפיציערע, איבער 2000 מאַנן, לייסטען אין פיר־דעס „הייליגען האָך!“ ערשאַנען. זייגע מאַיעסטעט דאַנקטע פיר דען פיר־אַלכען עמפפאַנג אונד בעגאַב זיך צו בעוסטזיינגען דער אינגעגלוכטען בעשטאַנדטהיילע. פיר דען אינען זייגער מאַיעסטעט „הערען אינזע־שיינען מיט אינזער שונגלגקייט אונד קונסטפערטיגקייט גע־וואַלצט. דאס דער מאָנאַרך ווידערהאָלט זייגע אַלערהאָכסטע אינערקענונג אונד בעיאינדרוקונג אויסדריקט, אינגאַנצען דאס פיר דיעזען בעזוגיגט 35 מיטטען פעסטגעשטעלטע וואָרען, הייערטע דער־זעלבע דענאך פאַסט אינע שטערקע, בייא זייגעס אבשטערבע דאַנקטע דער קאַיזער דעס בייא־אַן־דאַיזשלר דאס ער זייגען דיעזעס עמפפאַנגס אינגעגס אים זייגן הערצען אינגעגעלט וואָר, אונד זאַגטע: „אין דען הענדען אינגעס ראַטהשלר מיס זיך דיעזעס אינזעיזערק אין אין גאַלדענערק פערזאָרגען!“

„(אַלל גמיינע אונד יונגען.) זייגע מאַיעסטעט דער קאַיזער, דער גנעסטערן פאַן זייגער שלעזישען זייגע הערר אינגעגעפאַלען אונד ווירד דען גנעסטען דאַנגערסטאַנ, דען 28־סטען דיעזעס, אים 10 אוהר פאַרמיטטאַגס, אַללגעמיינע אינ־דיינגען ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

„(דער רוסיזשע קאַזערר — קראַנק.) אים פעטערסבורג ווירד גנעמעלדט: „דער קראַנגהייטען אונד פלאַטלר נאך לייאַיא אבגעריזען אייך אירהילטעס פערלאַנגען דעס קאַיזערס אלעקסאַנדער. דיעזער אונד נעמרך גע־פערלך ערקראַנקט, אונד נעבט זיך צו צוטשאַנד צו ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

„(דער רוסיזשע קאַזערר — קראַנק.) אים פעטערסבורג ווירד גנעמעלדט: „דער קראַנגהייטען אונד פלאַטלר נאך לייאַיא אבגעריזען אייך אירהילטעס פערלאַנגען דעס קאַיזערס אלעקסאַנדער. דיעזער אונד נעמרך גע־פערלך ערקראַנקט, אונד נעבט זיך צו צוטשאַנד צו ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

„(דער רוסיזשע קאַזערר — קראַנק.) אים פעטערסבורג ווירד גנעמעלדט: „דער קראַנגהייטען אונד פלאַטלר נאך לייאַיא אבגעריזען אייך אירהילטעס פערלאַנגען דעס קאַיזערס אלעקסאַנדער. דיעזער אונד נעמרך גע־פערלך ערקראַנקט, אונד נעבט זיך צו צוטשאַנד צו ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

„(דער רוסיזשע קאַזערר — קראַנק.) אים פעטערסבורג ווירד גנעמעלדט: „דער קראַנגהייטען אונד פלאַטלר נאך לייאַיא אבגעריזען אייך אירהילטעס פערלאַנגען דעס קאַיזערס אלעקסאַנדער. דיעזער אונד נעמרך גע־פערלך ערקראַנקט, אונד נעבט זיך צו צוטשאַנד צו ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

„(דער רוסיזשע קאַזערר — קראַנק.) אים פעטערסבורג ווירד גנעמעלדט: „דער קראַנגהייטען אונד פלאַטלר נאך לייאַיא אבגעריזען אייך אירהילטעס פערלאַנגען דעס קאַיזערס אלעקסאַנדער. דיעזער אונד נעמרך גע־פערלך ערקראַנקט, אונד נעבט זיך צו צוטשאַנד צו ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

„(דער רוסיזשע קאַזערר — קראַנק.) אים פעטערסבורג ווירד גנעמעלדט: „דער קראַנגהייטען אונד פלאַטלר נאך לייאַיא אבגעריזען אייך אירהילטעס פערלאַנגען דעס קאַיזערס אלעקסאַנדער. דיעזער אונד נעמרך גע־פערלך ערקראַנקט, אונד נעבט זיך צו צוטשאַנד צו ערטהיילען, פאַרבעטערקונגען צו דיעזען אייהרענען ווערדען שאַ, עטצע אין דער כאַבינעטס־קאַנצליי אין דער קאַנגלבען בוהנ צו פאַסען אונ־גנאַמטען.

פאַלליעטאָן.

צוויי שוועסטערן.

(31־סטע פאָרזעטצונג.)

„אָ, וויא דיא נאַרען, אַלישע אונד אַלזאָ, דיא מאָר־מען וועגען לעבענדיג מאַכען קאָנטען, זאָ פערמאָגען עס אויך דיעזע „בעלי קבלה“ (זאגט דער רעדנער וויטער), איך זעלבסט האבע עס נעזעהען, דיא „ר' חיים וישאל אינע וואָלקע הערא בבעשוואַרע, האַטטע אונד דאַייזע אינע לוסט־פאַרהס מאַכטע. ער איזט אים שטאַנדע, אים אינעם לע־בענדיגען מענשען דיא זעלבע הערוויסזוויסען, זיא אינבער אַללעס, וואס ער וויסטען וועלל, צו בעפאַהגען — אונד דיע־זעלבע דאַנ וועדער דעס פיהרען ליעבע אינגעזוויכטען! — ער קאַנן אוים דעם נעזיכטע אינעס יעדען מענשען נעטס זיינע אינגעריסטען נעדאַנקען אונד אַללע זיינע בוהנאַנגענען יעדען, זאָנדערן אויך דען אויסשיינג זייגער זעלבע הערוויסלעכען. ער קאַנן אינעס יעדען זאָגען, וואס פיר זעלבע ער האט, אונד אין וועסטען לייב זיינע זעלבע שאַן פיהרט וואָר.

איהר האַבען הערען פאַם נעהיימען נעריכטע: איהר האַבט נאך מיינעס גלויבען נעטס נעפאַגט, איהר וויסטט נעטס, אָב איך יודע אדער נעטס־יודע בין. — נון וויסטעט: יעמאַנד בעשטעהען זיך אייך פעלדע בעריישענדע נעטס־יודען מיט דער יודישען נעהיים־לעהרע. דער נעלעהרטע „נאַפ פיקא די מיראַ דאַלא“ וואָר דער עיסטע נעטס־יודע, דער אייגענע יודען אין דיא קאַבאַלעסטישע וויסענשאַפט אינגעוויהט וואָרדען. דורך איהן וואָרדען דער אַפּאַסטס פיקס־מיס עבעגאַללס פיר דיא יודישע נעהיים־לעהרע נעוויאָ־

נען: ער לעזט מעהרערע יודישע „קבלה ספרים“ אינס לאַ־טיינישע אינבערזעטצען. אויך דער בעריהמטע נעטס־יודישע נעלעהרטע „ר' יוסף לין“, וועלכער פאַר דער רעגיערונג דיא סעקרעטאַר „גוסיא“ פערשיידענע אונד איהרע פערבינ־דונגען פערהינדערטע, האַטטע זיך פיעל מיט דער קבלה בע־שעפטיגט. — יא, מיינע הערען, איהר שטוינעט, איהר צווייי־פעלט יעצטע. אָב איך יודע בין, איהר מיינט. דאס איין נעטס־יודע דען „הייליגען נעטס“ נאך נעטס האבען מאַן? — נון, דא לעזט דען „מדרש יקלוט“, דאס הייסט עס: „ר' פנחס בן אליעזר אומר: מעיר אני עלי את השמים ואת הארץ, בן גוי, בן ישראל, בן איש בן אשה, בין עבד בן שפחה, הכל לפי מעשיו של אדם זוה הקודש שרוח עליו.“

„ר' פנחס, דער יאָהן פאַן אליעזר זאגט: „הומעמל אונד עדדע יוסף איך אלס צייגען אין, דאס יעדעס עהרלי־כען, טוגענדהאַפטען מענשען דער „הייליגען נעטס“ אינגע וואָהנט, אדער אינשרעשיר, אָב יודע אדער נעטס־יודע, אָב מאַנן אדער פרייא, אָב קנעכטע אדער מאגד, עס קאָמטט נור אייך דיא טהאטען דעס מענשען אין!“ —

נון, איך בין מיט דער פערשטעהונגען צו עגדע — איהר זעהט, איך שטעהע פאַר דער הייליגען בונדעס־לאַדע (אַרון קודש), אָב דעם הייליגען „ספר תורה“, וואָ מאַן דאָך מיט „טומאה“ (אונייגע נע צייבעריי) נעטס מאַכען קאַנן — אונד דאָך מיט איך אייער אויסזעהן נעטס אַב־ווערטען!“ —

נאך דיעזעס לעזען וואָרט דער יודע עגשטאַנד אבגעמאַלט אין וויגד אין דער האַנדלע, דיא קעיגען ע־לאָשען, אייגע קליינע בלוט־גייגע פלאַמטע שטיגען אונד דער יודע עגדע עטפאַר — אונד דער אַנדערבאַיע נעהיים־

נישפאָלל אינגעקלאַגט וואָר פערשוואינדען! — וויי, וויי שאַן דער טיפפ דעס מעגעס. הערטע מאַן אין אינהיים־ליכען אונד פרייטאַגס נעבייט —, וואָרייט דאַנן אַללעס ווידער אונד ווידער.

דיא הערען נעהיימען ריכטער בלייבען אים אינ־קלאַרען אונד אים פינסטערן צייטע — אונד איך ווייס מיס־טען נעהען לינס וועגן, אים יעצט דיא שיקזאַלס־גנעשיכטע דער בירגען שווייסטערן, אמי אונד מאַריא נעגען, צו בע־ליכטען. —

ציאָנצוויסטעס ראַזשעל.

ווייר בעגעגנען אונס יעצט נאך אינגלאַנד, דא ווייר דאָרט שטיאַס ווייכטיגעס צו זוכען האבען, ווייר קאָמטען נאך אין פרייער דאַיטש קונסט, וועלכעס 3 מיילען פאַן אָקסאַרד אינטערנס לינגס, ווייר קעהרען אין אין נאַסטהויז אין, וואָ נעזאַמלייך פיעלע פרעמדע אונד ווייטערע פרייאַמדלעכע יונגע, אונד מאַן דאַרף דורך פיעלעס הערען אונד נאַכפראַגען אייך דיא שפרייען אינגעס נעזוכ־טען נעגענשטאַנדעס לינגסער קאָמטען קאַנן.

ווייר וואָלליען דעם יעצטע נאַכט בעמערקען, דאס דיעס קיין יודישעס נאַכטהייל וואָר, דא דאַמאַלס אין אינגלאַנד שאַן ווייס בייגאַהע 900 יאָהרען (ווייס 1290) קיין יודע וואָר־גען דוישטען, ווייר ווערדען עס דאַהער ווייסטעס מיס נעטס־יודישען אינגלעגערען צו טהון האבען. דער ווייסטע דיעזעס נאַכטהייל וואָר אין דעגס בראַיטער אינגלוקאַגער, נא־מענס נאַלונג. —

אין דעס נאַכטהאַפט דיעזעס ווייסדעס קאַם איינעס אבענדס אין ווייטערע הערגאַנגערטעגען, דעס מאַן עס גלייך אנגעהען, דאס עס זיך נעיגע נאַם מאַכטע אונד זיך אין